

**PROBLEMATIKA ALKOHOLIZMU A DROGOVÝCH
ZÁVISLOSTÍ NA 39. ČESKO-SLOVENSKEJ
PSYCHOFARMAKOLOGICKEJ KONFERENCII**

V dňoch 3. – 7. januára 1997 konala sa v kúpeľoch Jeseník už 39. psychofarmakologická konferencia. Ide o vedecké podujatie s mimoriadne bohatým odborným programom a vysokou účasťou odborníkov. Okrem psychiatrov sa na konferencii zúčastňujú neurológovia, vedeckí pracovníci v oblasti neurovied, psychológovia a farmaceuti.

Odborný program tohtoročnej konferencie tvorilo 202 príspevkov – 93 prednášok a 109 vývesiek. 54 autorských prác boli odborníci zo Slovenska, medzi 15 autormi z iných štátov boli viacerí poprední psychiatri, napr. prof. S. Montgomery, alebo prof. S. Kasper.

Príspevky boli usporiadané do tematických blokov – sympózií. Jedno zo sympózií bolo venované farmakologickej liečbe závislosti od psychoaktívnych látok. Problematikou závislosti sa zaoberalo celkovo 17 príspevkov (7 prednášok v rámci uvedeného sympózia a 10 vývesiek).

Úvodnou prednáškou sympózia o farmakologickej liečbe závislosti bol príspevok K. Hampla a V. Novotného o epidemiológii závislosti v Českej a Slovenskej republike. V oboch republikách je stále drogou číslo jeden alkohol. Počty registrovaných osôb závislých od alkoholu sú asi desaťnásobne vyššie ako počty závislých od iných psychoaktívnych látok. V oboch republikách stále trvá nárast počtu závislých od opioidov (takmer výlučne od heroínu). Absolútny počet pacientov závislých od heroínu je na Slovensku asi trojnásobne vyšší ako v Českej republike. Nepriaznivým ukazovateľom, svedčiacim o nedostatočnej starostlivosti o závislých je vzrastajúca incidencia a súčasne klesajúca prevalencia závislosti. Na Slovensku chýbajú zdravotnícke služby práve v tých oblastiach, kde je najvyšší nárast závislosti od psychoaktívnych látok. Najhoršia situácia je v Bratislave, keď súčasné kapacity nestačia ani na zabezpečenie krátkodobej detoxifikačnej liečby a úplne chýbajú „nizkoprahové zariadenia“ (kontaktné centrá).

Prednáška A. Šulcovej (Farmakologický ústav LF MU Brno) o interakcii medzi psychaktívnymi látkami a inými farmakami obsahovala prehľad výsledkov vlast-

E. KOLIBÁŠ / PROBLEMATIKA ALKOHOLIZMU A DROGOVÝCH ZÁVIS- LOSTÍ NA 39. ČESKO-SLOVENSKEJ PSYCHOFARMAKOLOGICKEJ KON- FERENCII

ných prác a poznatkov z iných výskumných pracovísk o farmakách, ktoré sú perspektívne pri liečbe závislosti. Najperspektívnejšie sa zdajú byť v súčasnosti farmaká, ktoré inhibujú návykové vlastnosti psychoaktívnych látok. V experimentoch na zvieratách k takým látkam patria inhibitory kalciových kanálov.

Popov (AT oddelenie Psychiatrickej kliniky 1. LF KU v Prahe) referoval o práci detoxifikačnej jednotky oddelenia. Pri detoxifikácii u závislých od heroínu používajú buprenorfín, analgetikum so silnou afinitou k opioidným mu- receptorom. Výhodou buprenorfínu je jeho pomalá eliminácia a tak pôsobí súčasne aj ako antagonist opiooidov. V súbore 19 pacientov bol liek dobre tolerovaný, neboli pozorované výraznejšie nežiadúce účinky (NÚ).

Somošová a spoluprac. (Psychiatrická klinika FN, Bratislava) referovali o vlastných skúsenostiach s použitím metadonu pri detoxifikácii u závislosti od heroínu. V súbore 38 pacientov bol metadon dobre tolerovaný, u 1 pacienta zaznamenali tranzitórnu kvalitatívnu poruchu vedomia. Účinnejšie boli vyššie dávky metadonu (45 mg/d). Pri iniciálnych dávkach 30 mg/d bol abstinenčný syndróm proťahovaný. Relatívnou nevýhodou je pomerne značná dĺžka detoxifikačného programu (10 – 14 dní), výhodou sú mierne abstinenčné príznaky a možnosť včasného použitia psycho- terapeutických intervencií.

Králová a Vaváková (Psychiatrická klinika FN, Bratislava) referovali o skúsenostiach s použitím klonidínu v detoxifikácii pri závislosti od heroínu. Pri ľahkej a stredne ťažkej závislosti od heroínu je klonidín výhodný najmä pre rýchlosť odznenia abstinenčného syndrómu. V skupine 27 pacientov, u ktorých použili samotný klonidín, odzneli abstinenčné príznaky do 3 dní. V skupine 11 pacientov, u ktorých sa iniciálne podával aj antagonist opiatov – naloxon – odzneli abstinenčné príznaky do 48 hodín. Prezentované postupy sú bezpečné a pri ľahšej závislosti umožňujú výrazne skrátiť detoxifikačné obdobie.

Popov v poslednej prednáške sympózia informoval o programe substitučnej metadonovej liečby, ktorý bol už schválený Ministerstvom zdravotníctva v ČR. Slovenskí účastníci vyslovili nádej, že aj v SR sa v roku 1997 začne substitučný metadonový program, prípadne aj ďalšie dlhodobé farmakologické programy.

Práce prezentované formou vývesiek sa zaoberali klinickými, ale aj teoretickými aspektmi závislosti.

Nábělek a spoluprac. (Psychiatrické oddelenie NsP v Banskej Bystrici) v práci o použití psychofarmák pri liečbe závislosti od alkoholu uviedli prehľad poznatkov o nových psychofarmakách. V prehľade farmák, ktoré používali v rokoch 1990 – 1995 dominujú antidepresíva, neuroleptiká a anxiolytiká.

M. Martinove a spoluprac. (OLÚP, Predná Hora) použili v skupine 9 alkoholikov s ťažšou depresiou citalopram. Počas 2-mesačnej liečby došlo k viac ako 50 % redukcii skóre HAMD. Len u dvoch pacientov boli dyspeptické ťažkosti, u všetkých pacientov sa počas liečby objavili poruchy cyklu bdenie/spánok (nespavosť, alebo naopak zvýšená ospalosť).

L. Chvíla (PL, Opava) referoval o skúsenostiach s použitím melperonu pri detoxifikácii závislých od heroínu a metamfetaminu. Melperon (Buronil Lundbeck) je butyrofenonové neuroleptikum s veľmi krátkym eliminačným polčasom (3 – 8 hod.). Autor použil uvedený liek v skupine 48 pacientov. Iniciálna dávka bola 50 – 150 mg (v troch čiastkových dávkach), v nasledujúcich dňoch sa dávky znižovali až na 25 –

E. KOLIBÁŠ / PROBLEMATIKA ALKOHOLIZMU A DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ NA 39. ČESKO-SLOVENSKEJ PSYCHOFARMAKOLOGICKEJ KONFERENCII

50 mg v piatom dni. Liek bol dobre tolerovaný a účinne tlmil následné psychotické stavy (flash-back).

Šmoldasová a spoluprac. (Psychiatrická klinika, Olomouc) porovnali farmaká používané pri liečbe alkoholického delíria v roku 1988 a 1995. Konštatovali, že vzrástol počet delirií – celkove asi 2,5–krát, u žien až 6–krát. V roku 1988 sa najčastejšie používal clomethiazol (u 56 % pacientov), v roku 1995 sa u viac ako polovice pacientov aplikoval tiapridal, vo viac ako v tretine pacientov sa použil clomethiazol. Iné farmaká boli používané zriedkavejšie (benzodiazepíny v roku 1988 u 33 %, v roku 1995 len u necelých 5 % pacientov).

Malú skupinu príspevkov tvorili experimentálne práce. Ilustrovali možnosti testovania návykových vlastností farmák, mechanizmov účinku návykových látok alebo smery vývoja farmák, ktoré sa môžu použiť pri liečbe závislostí.

Nováková a spoluprac. (Farmakologický ústav LF MU, Brno) testovali u zvierat návykové vlastnosti citalopramu. Citalopram má okrem antidepresívnych aj anxiolytické účinky. U zvierat inhibuje agresívne prejavy. Pri dennom podávaní citalopramu nepozorovali zmeny tolerancie na tento účinok, po vysadení citalopramu však zaznamenali rebound fenomén (zvýšenie agresívnych prejavov nad úroveň registrovanú u kontrolnej skupiny).

Vinklerová a spoluprac. (Farmakologický ústav LF MU, Brno) testovali ovplyvnenie účinkov kanabinolov verapamilom. Použili anandamid, ktorý je endogénnym agonistom kanabinoidných receptorov. Anandamid sa viaže na časť kalciových kanálov (typu N a L). Verapamil, ktorý je blokátorom Ca kanálov antagonizuje behaviorálne účinky nižších dávok anantamidu (0,01 mg/kg), naopak nesignifikantne zväčšuje behaviorálne účinky vyšších dávok anantamidu (10 mg/kg).

Podhorná a Kršiak (Farmakologický ústav 3. LF KU, Praha) sledovali ovplyvnenie abstinencných príznakov u experimentálnych zvierat po vysadení alprazolamu alebo diazepamu zolpidemom (Stilnox Synthelabo) a preparátom Ro 19-8022. Zolpidem, ktorý je selektívnym agonistom benzodiazepínových receptorov BZD1 a Ro-80022, parciálny agonista GABA a – BZD receptorov účinne tlmili abstinencné príznaky a nemali nežiadúce účinky (sedácia, ataxia).

Prehľad prác, ktoré boli prezentované na 39. psychofarmakologickej konferencii, dokumentuje narastanie poznatkov o biologických mechanizmoch vzniku závislosti. Sofistikované experimentálne štúdie umožňujú testovať jednotlivé zložky návykových vlastností farmák a testovať farmaká, ktoré by sa mohli uplatniť pri liečbe závislosti u ľudí. Klinické štúdie zase dokumentovali, že sa rozširuje spektrum používaných farmák a v klinickej praxi sa používajú diferencované farmakoterapeutické postupy.

Doc. MUDr. E. Kolibáš, CSc.